

Yurtdışı Seçim Çevresi

Daha Adil Bir Seçim Sistemine Doğru

Parlamente demokrasilerde 'temsil' kavramı hayati önem taşımaktadır. Parlatonun en temel işlevlerinden biri toplumdaki farklı görüşleri ve çıkarları en iyi şekilde yansıtmaktır. Bir siyasal rejim, özellikle de bu rejimin parlatentosu, farklı siyasal partilerin, toplumsal kimliklerin, kadınların, gençlerin, çalışanların, emeklilerin, engellilerin ne denli adil siyasal temsili sağlıyorsa, o denli meşrudur. Ancak günümüzde, siyasal rejimimiz ciddi bir meşruiyet sorunuyla karşı karşıyadır. Başta, demokrasi ile yönetilen hiçbir ülkede benzeri görülmeyen yüksek seçim barajı olmak üzere, adil siyasal temsil üzerindeki engeller sürdürülmektedir. 12 Eylül Darbesi'nin ürünü olan yasalar ve AKP'nin siyasal anlayışı, halkın TBMM'de gerektiği gibi temsil edilmesine olanak vermemektedir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu çalışması mevcut sorunlardan yalnızca biri olan, yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın siyasal katılımı üzerinde durmaktadır.

AKP'nin siyasal anlayışı, halkın TBMM'de gerektiği gibi temsil edilmesine olanak vermemektedir.

2008'de çıkarılan bir yasayla 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun'da bir dizi değişiklik yapılarak, Yüksek Seçim Kuruluna (YSK) bağlı bir ya da birden fazla *Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu* kurulması kararlaştırılmıştır. Yeni düzenlemeye göre, Türkiye dışında yaşayan seçmenlere genel

seçimler, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve referandumlar için buldukları ülkelerde oy kullanma hakkı tanınmıştır. Bu şekilde kullanılan oyların, gümrüklerde kullanılan oyların değerlendirilme usulüyle aynı şekilde, ülke genelindeki oylara dâhil edilmesi ve partilerin oy oranları ışığında illere dağıtılması öngörülmüştür.

Yurtdışında Yaşayan Yurttaşlarımızın Oyları

12 Haziran seçimlerinde ülke genelinde 42 milyon 800 bin civarında seçmen geçerli oy kullanmıştır. Gümrüklerde ise 128 bin dolayında geçerli oy sayılmıştır. Sayı çok düşük olduğu için gümrükte kullanılan oylar illere dağıtıldığında, illerde ortaya çıkan genel seçim tablosu ve illerin çıkardığı milletvekili sayıları bu dağıtımdan etkilenmemiştir. Oysa yurt genelinde kullanılan oylara, yalnızca 128 bin değil de 2 milyon dolayında oy eklenseydi sonuçlar çok farklı olabilirdi. Diğer bir deyişle bir ilde ortaya çıkan sandık aritmetiği il dışından gelen oylar sonucu ciddi bir değişikliğe uğramış olacaktı. Dağıtılan yurtdışı oyların etkisi özellikle az sayıda milletvekili çıkaran illerde hissedilecekti. Bu durum bize mevcut yasanın bundan sonra yapılacak ilk milletvekili seçimlerinde çok önemli sorunlara yol açabileceğini göstermektedir. YSK'nın altyapısı yeterli olmadığı için 2011 seçimlerinde hayata geçirilemeyen yabancı ülkelerde oy kullanma uygulamasının, bundan sonraki milletvekili seçimlerinde yaygınlaşması halinde nelerle karşılaşabileceğimizi iyi saptamak ve şimdiden ona göre önlemler almak zorundayız.

Konunun netleştirilmesi için şu sorular üzerinde durulmalıdır. Almanya'da, Hollanda'da, Fransa'da yaşayan yurttaşlarımızın oy kullanabilmeleri için İstanbul'un, Konya'nın, Trabzon'un, Diyarbakır'ın, Aydın'ın seçmen iradesinin dışarıdan gelen oylarla değişikliğe uğraması kaçınılmaz bir koşul mudur? Düsseldorf'ta yaşayan bir yurttaşımızın kullandığı oydan ötürü söz gelişi Malatyalı bir seçmenin oy verdiği partinin bu ilde kazandığı milletvekili sayısının altına düşmesi adil bir sonuç olarak görülebilir mi? Yurtdışında oy kullanacak seçmenler yalnızca partilere oy verebilecekleri için, bağımsız adaylara karşı büyük bir haksızlık yapılmış olmayacak mı? Diğer bir deyişle kimi bağımsız adaylar buldukları ilde seçilmek için gereken oyu aldıkları halde dışarıdan aktarılan oylar yüzünden seçimi kaybetmeyecekler mi?

Yurtdışında yaşayan üç milyondan fazla yurttaşımızın temel bir yurttaşlık hakkı ve görevi olan oy kullanma olanağından yararlanmaları sağlanmalıdır.

Bundan sonra yapılacak seçimlerde de yurtdışında kullanılan oyların yurt genelindeki oylara serpiştirilmesinde daha önce gümrük oyları için uygulanan yöntem uygulanacak. Önce yurtdışından gelen oylar ülke genelindeki oylara eklenecek ve her partinin toplam kaç oy aldığı belirlenecek. Sonra, her bir seçim çevresindeki toplam oy, yurtdışından gelen oyların yurtiçindeki oylara oranı ne ise, aynı oranda dağıtılmak suretiyle artırılacak. Varsayalım ki bir seçimde ülke içinde 40 milyon geçerli oy kullanıldı ve yurtdışında yaşayan seçmenlerimiz ise 2 milyon

oy kullandı. Dışarıdan gelen oy sayısı yurtiçinde kullanılan oyların yüzde beşi oranında olduğu için her seçim çevresinde kullanılan toplam oyun yüzde beş arttığı varsayılacak. Bu yüzde beşlik ek oy partilere, iki milyon oyda sahip oldukları oran nispetinde dağıtılacak. Bir parti yurtdışı oylarının yüzde 40'ını aldıysa, illerdeki toplam oyun üstüne konan ek oyun da yüzde 40'ını almış olacak.

Peki, bu sistemin en önemli sakıncası nedir? YSK Başkanı iki yıl önce yaptığı açıklamada yalnızca Almanya'da 1.3 milyondan fazla seçmenimizin yaşadığını belirtmiştir. Diğer ülkelerde yaşayan yurttaşlarımızı da dikkate alınca yurtdışındaki toplam seçmen sayısının şu anda üç milyon civarında olduğunu tahmin etmek mümkündür. Bu durumda yukarıda da belirttiğimiz gibi, dışarıdan aktarılan oylar bir ildeki partiler arası oy ve milletvekili dağılımını önemli ölçüde değiştirebilecektir. O halde soruna bir çözüm bulmamız gerekmektedir.

Bir kere yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın temel bir yurttaşlık hakkı ve görevi olan oy kullanma olanağından yararlanmalarını sağlamalıyız. Ama bunu yaparken illerimizde ortaya çıkan oy profilini ve milletvekili dağılımını bozmamalıyız. İllerinde oy kullanan yurttaşlarımızın yerel ihtiyaçlarını ve taleplerini de göz önünde bulundurarak ortaya koydukları siyasi iradenin sakatlanmasına yol açmamalıyız.

CHP şu çözümü önermektedir: Nasıl ki 2008'de *Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu* kurulduysa, şimdi de bir Yurtdışı Seçim Çevresi oluşturulmalıdır. Sayı artırılabilir, azaltılabilir fakat başlangıç olarak yurtdışında oy veren her üç yüz bin seçmene bir milletvekilliği verilmesi üzerinde durulabilir. Öte

yandan gümrük kapıları Türkiye sınırları içinde yer aldığı için gümrük oyları yurt genelindeki oylara ilave edilmeye devam edebilir.

CHP, seçimlerin genel ve eşit oyla, adil biçimde yapılması ilkesi gereği bir Yurtdışı Seçim Çevresi oluşturulmasını önermektedir.

Siyasi temsil adaletini sağlamak için iki temel ilkenin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Birincisi, Türkiye dışında yaşayan üç milyon dolayındaki seçmenimiz bu temel yurttaşlık hakkından yararlanmalıdır. İkincisi, farklı illerimizde oy veren seçmenlerin tercihleri sonucu ortaya çıkan oy dağılımı yurtdışında verilen oylardan etkilenmemelidir. Aksi durum, Anayasa ile güvence altına alınmış olan, seçimlerin genel ve eşit oyla, adil biçimde yapılması ilkesine aykırı bir durum yaratacaktır. Bu aykırılığı ortadan kaldırmanın yolu, bir yurtdışı seçim çevresi oluşturmak suretiyle yurtdışından gelen oylarla orantılı sayıda milletvekili seçmektir.

Farklı Yurtdışı Seçim Çevresi Uygulama Örnekleri

Yurtdışı seçim çevresi uygulaması pek çok ülkede mevcuttur. Ülkemize uygun bir model geliştirmek için bu örnekleri incelemek yararlı olacaktır. Fransa'da 23 Temmuz 2008'de yapılan Anayasa değişikliğiyle ülke dışındaki Fransız yurttaşlarının oylarıyla 11 milletvekilinin seçilmesi kararlaştırılmıştır. Fransa'da tek sandalyeli dar bölgelerde iki türlü seçim sistemi uygulanmaktadır. Bundan dolayı, 11 yeni seçim çevresi oluşturulmuştur. Bu reform Nisan 2009'da somutlaştırılmış ve ülke dışındaki her 125 bin Fransız yurttaşına bir milletvekili düşecek

şekilde 11 yeni dar bölge kıtalar arasında paylaştırılmıştır. Buna göre söz gelimi Kanada ve ABD'deki Fransız seçmenlerinin oylarıyla bir milletvekili; Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'daki seçmenler tarafından bir milletvekili; Güney Avrupa, İsrail, Filistin ve Türkiye'de yaşayan Fransızların oylarıyla bir milletvekili seçilmektedir. Yeni düzenleme ilk olarak 2012 genel seçimlerinde başarıyla uygulanmıştır. Seçim sisteminde yurtdışı seçim çevresi uygulamasına yer veren bir başka örnek de İtalya'dır. Bu ülkede 2001 yılında çıkartılan 459 sayılı kanunun 6. maddesine göre dört adet yurtdışı seçim çevresi oluşturulmuştur: Avrupa, Güney Amerika, Kuzey Amerika ve dünyanın geri kalanı. İtalya'da Temsilciler Meclisi'nin 12, Senato'nun da 6 sandalyesi yurtdışında yaşayan seçmenlere ayrılmış durumdadır. Adı geçen dört bölgeye önce birer milletvekili ve senatör ayrılmakta, sonra kalan sekiz milletvekilliği ve iki senatör söz konusu bölgelere buralardaki seçmen sayısı ile orantılı bir biçimde dağıtılmaktadır.

Yurtdışı seçim çevresine sahip diğer ülkeler arasında Hırvatistan, Portekiz ve demokrasiye geçiş süreci devam etmekte olan Tunus yer almaktadır. Bu uygulamayı yasalastıran son ülke Tunus olmuştur. Düzenleme sonrası yapılan ilk seçimde 217 kişilik Kurucu Meclis'in 18 üyesi, 80'den fazla ülkede oy kullanan Tunusluların oylarıyla seçilmiştir.

Yurtdışındaki Katkı Yurtiçinde Temsil Edilmeli

Türkiyeden Avrupa'ya giden ilk gurbetçiler arasında yüksek vasıf gerektirmeyen işlerde çalışarak biraz para kazanıp yurda geri dönmeyi hedefleyen bekâr erkekler çoğunlukta idi. Gurbetçiler, yıllarca birikimlerini Türkiye'deki yakınlarına

aktararak başta yoksulluğu azaltmak ve ülkemizin döviz sorununu hafifletmek olmak üzere, ekonomik ve toplumsal sorunların çözümüne önemli katkılarda bulunmuşlardır. Günümüzde ise ailesi ile birlikte yaşayan, içinde yer aldığı toplum ile hızla bütünleşen ve geleceğini önemli ölçüde bulunduğu ülkede gören yerleşik bir nüfus ön plana çıkmış durumdadır. Onları temsil eden siyasetçiler, yaratıcı aydınlar, sanatçılar, girişimciler, şairler, romancılar, kamu görevlileri, gazeteciler, öğretmenler vardır. Özellikle ikinci ve üçüncü kuşak nüfus arasında eğitim görenlerin sayısı hızla artmaktadır. Sadece Almanya'da bir büyük üniversite oluşturacak sayıda akademisyen, binlerce araştırma görevlisi ve sayıları yüz bine yaklaşan üniversite öğrencisi bulunmaktadır. Yurtdışında yaşayan girişimci yurttaşlarımızın buldukları ülkelerde gerçekleştirdikleri yatırımlar yüz milyarlarca liraya ulaşmıştır.

Yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın parlamentoda temsil edilerek siyasi hayatımıza katılmaları hem kendilerine hem de ülkemize çok yönlü ve çok önemli yararlar sağlayacaktır. Onlar bir yandan buldukları toplum ile aidiyet bağlarını güçlendirirken Türkiye ile olan aidiyet bağlarını kararlılıkla korumaktadırlar. Farklı kültürleri harmanlayarak başta Avrupa olmak üzere tüm dünya ile ülkemiz arasında büyük bir kültür köprüsü oluşturmaktadırlar.

Yurtdışında yaşayan yurttaşlarımız Türkiye'nin başta Avrupa olmak üzere dünyadaki en önemli temsilcileridir.

Yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın özgün birikim ve deneyimleri hem

ülkemiz hem de yaşamakta oldukları ülke için sonuna kadar yararlanılması gereken büyük bir kültür hazinesidir. Yurtdışında yaşayan yurttaşlarımız Türkiye'nin başta Avrupa olmak üzere dünyadaki en önemli temsilcileridir. Onların bu bağdaştırıcı özellikleri Türkiye'nin Avrupa'yı ve dünyayı, Avrupa'nın ve dünyanın da Türkiye'yi daha iyi anlamasına ve karşılıklı ilişkilerin geliştirilmesine büyük katkı sağlayacaktır.

CHP'nin Önerisi

CHP milyonlarca yurttaşımızın daha özgür, daha eşitlikçi ve daha adil temsil edildiği bir siyasal sistem hayalini gerçekleştirme hedefini tüm kararlılığı ile korumaktadır.

Yurtdışını temsil eden milletvekilleri yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın sorunlarını daha iyi dile getirecek ve Türkiye'nin başta Avrupa olmak üzere dış dünya ile olan ilişkilerini daha da güçlendirecektir.

Yurtdışından gelecek oylar tek bir seçim bölgesi gibi düşünülüp yurtdışında yaşayan yurttaşlarımıza seçilme imkânı tanınmalıdır. CHP'nin önerisi bir Yurtdışı Seçim Çevresi oluşturulmasıdır. Bu çevreden seçilecek milletvekillerinin Yurtdışı Milletvekili sıfatını taşıması için 298 ve 2839 sayılı Kanunlarda gerekli değişiklikler ve tüm hukuki düzenlemeler yapılmalıdır. Yurtdışını temsil eden milletvekilleri yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın sorunlarını daha iyi dile getirecek ve Türkiye'nin başta Avrupa olmak üzere dış dünya ile ilişkilerini daha da güçlendirecektir. Bu değişikliklerin en kısa zamanda hayata geçirilmesi için TBMM'de grubu bulunan partileri işbirliğine davet ediyoruz.

